



**ZDRAVNIŠKA ZBORNICA SLOVENIJE**

**MEDICAL CHAMBER OF SLOVENIA**

Dunajska cesta 162, 1000 Ljubljana

✉ gp.zzs@zss-mcs.si

📞 +386 (0) 1 30 72 100

## **Usmeritve za optimizacijo in posodobitev učnih načrtov specializacij zdravnikov**

**Avtorji: Svet za izobraževanje zdravnikov pri Zdravniški zbornici Slovenije  
Ljubljana, junij 2019**

## 1. Uvod

Spoštovani kolegi!

Pri Svetu za izobraževanje zdravnikov (v nadaljevanju: SIZ) se trudimo za čim bolj učinkovito upravljanje specializacij, da bi lahko kar največ specializantov najhitreje in najlažje usvojilo zahtevane učne cilje. Upravljanje specializacij je dinamičen proces in obsega mnogoštevilne aspekte, od izbirnih postopkov do specialističnih izpitov.

**Zakon o zdravniški službi** (Uradni list RS, št. 72/06 - uradno prečiščeno besedilo, 68/06 - ZSPJS-F, 58/08, 15/08, 107/10, 40/12-ZUJF, 88/16, 40/17, 64/17 – ZZDej-K in 49/18, v nadaljevanju: ZZdrS) v 17. členu določa, da »vsebine specializacij pripravi Slovensko zdravniško društvo, sprejme pa **Zbornica** v soglasju z ministrom.« V naslednji alineji nalaga, da »Vrste in trajanje specializacij in postopek opravljanja specialističnega izpita ter postopek imenovanja izpitne komisije določi Zbornica v soglasju z ministrom.«

**Pravilnik o vrstah, vsebini, trajanju in poteku specializacij zdravnikov** (Uradni list RS, št. 22/18, v nadaljevanju: Pravilnik) v 25. členu Zbornici nalaga:

»Z namenom celovitega upravljanja kakovosti specialističnega usposabljanja zbornica:

- določa merila in kazalce kakovosti za stalno in občasno spremljanje kakovosti,
- izvajanja programov specializacij,
- skrbi za ustrezno kakovost strokovne in pedagoške usposobljenosti glavnih in neposrednih mentorjev,
- izvaja usklajevalne aktivnosti za kakovostno delo mentorjev v okvirih dejavnosti pooblaščenih izvajalcev,
- imenuje koordinatorje specializacij po posameznih specialističnih področjih ter usklajuje in podpira njihovo stalno kakovostno delo,
- imenuje nadzornike kakovosti za posamezne skupine specializacij, usklajuje njihovo delovanje in jim za izpolnjevanje določenih nalog nudi ustrezno podporo.

**Nadzorniki kakovosti** za posamezne skupine specializacij, ... [med drugim] ... zbirajo in oblikujejo predloge za izboljševanje kakovosti izvajanja specializacij ter vsaki dve leti izdelajo poročilo o delu, ki ga obravnava zbornica.

V 26. členu omenjenega Pravilnika so naštetje tudi naloge **nacionalnih koordinatorjev**, med drugim:

- Slovenskemu zdravniškemu društvu lahko predlagajo spremembo vsebine specializacije.«

Glede na pravna izhodišča, **upravljanje**, **nadzor** kakovosti in **razvoj** ter **nadgradnje** specializacij predstavljajo kontinuum, katerega večino bremena nosi Zbornica.

Naloge upravljanja specializacij na Zbornici opravljajo člani SIZ, njegove komisije in službe Zbornice, nacionalni koordinatorji in nadzorniki kakovosti.

Izvajanje vseh specializacij obsega osnovne elemente, med njimi poglobitve:

- specializacija temelji na formalnem **učnem načrtu**
- **razpis** in po potrebi **izbirni postopki**

- kroženje/**delo** v skladu z individualiziranim programom
- **preverjanja** in **potrjevanja** znanj, kompetenc in vedenja tekom specializacije
- odnos z glavnim in neposrednimi **mentorji**
- sumativno preverjanje znanja ob zaključku specializacije: tj. »**specialistični izpit**«
- **nadzorovanje** poteka in **kakovosti** izvajanja specializacije

Razvoj specializacij in nadgradnja učnih načrtov (vsebine) predstavljata **stičišče**, kjer se morajo podatki in spoznanja, pridobljeni iz upravljanja specializacij, skladno z razvojem stroke, transformirati v nadgradnjo (prenovo) učnih načrtov (vsebin) in posledično še bolj kakovostno izvajanje le-teh.

SIZ se je v sedanjem mandatu zavezal celoviti reformi **izvajanja**, **upravljanja** in **nadgradnje** trenutno veljavnih učnih načrtov.

Zbornici je naloženo upravljanje specializacij in večina elementov v tem dokumentu se nanaša na navodila za izboljšanje izvajanja ter upravljanja posameznih specializacij. A obenem naj podatki, opažanja ter spoznanja o izvajanju in upravljanju specializacij služijo kot utemeljeni objektivni predlogi za nadgradnje/spremembe vsebin specializacij, katere naj v formalni obliki nacionalni koordinatorji specializacij predajo ustreznim sekcijam Slovenskega zdravniškega društva.

**Ta dokument je zbirka usmeritev za optimizacijo izvajanja in upravljanja specializacij in naj v prvi vrsti služi nacionalnim koordinatorjem, a hkrati naj bo tudi kontrolni seznam (»check-lista«) predlogom prenovljenih ali novih učnih načrtov, ki bodo za uskladitev prispeli na Zbornico.**

Zaradi narave in pomembnosti dokumenta je slednji javno dostopen na spletnih straneh Zbornice in bo tudi predstavljen v občilih Zbornice (tedenski Bilten, revija ISIS).

Usmeritve so namenoma podane v ohlapni obliki, kajti zavedamo se, da je 47 različnih specializacij nemogoče stlačiti na edinstven skupni imenovalac.

Spodaj podani kontrolni sezname naj služijo kot opora, zaradi česar tudi a priori omogočajo veliko mero avtonomije, fleksibilnosti ter ureditev specializacij, ki naj kar najbolje služijo v našem okolju.

Vse pripravljavce predlogov sprememb v prihodnje prosimo, da se pri prenovi zgledujejo po priporočilih UEMS oziroma po ETR-jih (*European Training Requirements*) za njihovo stroko (če seveda obstajajo), končni predlog pa naj odseva poskus **harmonizacije** z ETR-jem vaše stroke – poudarek naj bo na prevzemu dobrih, smiselnih in aspirativnih aspektov ETR-ja, nikakor pa naj **ne** bo prepis ETR-ja!

## 2. Pregled strukture predloga kurikulumuma (programa) specializacije

### 2.1. Opredelitev pojmov

Pod besedo »kurikulum« razumemo celokupni program oziroma načrt za opravljanje specializacije. Le-ta obsega tako silabus/učni cilji (nabor znanj) kot tudi podrobnosti kroženja, akreditacij, preverjanj znanja ipd.

Pod besedo »silabus« razumemo nabor znanj in veščin, ki jih mora specializant osvojiti, da se mu lahko zaupa licenco za delo na tem področju. V tem smislu silabus predstavlja učne cilje specializacije.

Načrt optimizacije in predlog posodobitve naj vsebuje (vsaj) naštetje točke, ne nujno točno v tem zaporedju:

1. Opredelitev specializacije/stroke
2. Silabus/učni cilji
3. Urnik in kurikulum kroženj ter drugih izobraževanj
4. Upravljanje/organizacija specializacije
5. Načrt preverjanj znanja
6. Načrt preverjanja mehkih veščin
7. Obveznosti letnega razgovora
8. Akreditacijske kriterije
9. Kriterije za priznanje na podlagi dela
10. Kriterije vzdrževanja nivojev kompetentnosti (podaljšanje licence)

#### Ad 1) Opredelitev specializacije/stroke

Prosimo, da predstavite namen uvedbe nove specializacije oziroma spremembe obstoječe specializacije. Opredelite, s katerim vidikom zdravstvene oskrbe se ukvarja vaša stroke. Na kakšen način. Katera orodja/metode uporabljate. S katerimi drugimi strokami sodelujete. Kaj jo definira. Dodajte tudi morebitne vidike, ki v slovenskem načrtu vaše specializacije še niso bili omenjeni, pa jih morda predvideva/dodaja ETR! Definirajte ključne kompetence specialista vaše stroke (poglavitne točke).

#### Ad 2) Silabus/učni cilji

Silabus naj čim bolj natančno poda seznam znanj in veščin (praktičnih in/ali konceptualnih), ki jih mora specializant osvojiti, da se mu lahko zaupa licenca iz vaše stroke. **Natančno opredeljen silabus je kritično pomemben del kurikulumuma, saj opredeli področje in širino dela oziroma aktivnosti vsake specializacije.**

Čim bolj natančno navedite, s katerimi kliničnimi prezentacijami/konteksti se specialist vaše stroke srečuje pri vsakodnevem delu; naštejete, katere patološke entitete mora poznati in katere posege; bodisi klinične, opravljene na bolniku, bodisi druge in drugačne, vključno z interpretacijo diagnostičnih testov (denimo RTG, CT, LAB, UZ oz. vse tiste, ki so relevantni za določeno specializacijo).

Posebej prosimo, da v silabus dodate znanja, ki do sedaj še niso bila vključena, a so za vsakodnevno samostojno delo specialista pomembna: npr. paliativna in/ali geriatrična oskrba, PoCUS in/ali »specialistični (comprehensive) UZ«, mehke veščine ipd.

**Pomembno je**, da je silabus čim bolj podrobno opredeljen, ker obenem predstavlja seznam **učnih ciljev**, ki jih mora vsak specializant doseči. Na temelju učnih ciljev se bo ocenjeval napredek specializanta v času specializacije, hkrati pa učni cilji predstavljajo obseg in nivo sumativnega preizkusa znanja (specialistični izpit).

Hkrati predlagajte, s kakšnim načinom gradacije naj se potrjuje pridobljene kompetence (npr. za poseg): binarno DA/NE ali tri oziroma več nivojev (npr. ne/pogojno/zadovoljivo).

Ne pozabite določiti, da se vsi potrebni posegi/kompetence zapisujejo v E-list zdravnika specializanta.

### **Ad 3) Urnik in kurikulum kroženj**

Natančno opredelite (optimalni) urnik kroženja (po mesecih) na različnih oddelkih in vsakemu oddelku/časovnemu delu opredelite, kaj bo specializant iz osnovnega nabora učnih ciljev pridobil s kroženjem na tem oddelku. Povedano drugače, jasno zapišite, *zakaj/»po kaj«* gre specializant krožit na določen oddelek.

Svetujemo, da se število najrazličnejših kroženj zoži, še posebej na oddelkih drugih strok, za tista, ki pa jih boste obdržali, pa prosimo, da jih čim bolj opredelite v sklopu učnih ciljev. Koncept, da specializanti »malo vidijo na oddelku«, ni sprejemljiv. Različna kroženja morajo namreč specializantovemu portfelju znanj in veščin dodati neposredno vrednost.

V urnik kroženj vnesite tudi potrebne tečaje/seminarje oziroma druge oblike učenja, ki niso kroženje na oddelkih. Posebej vnesite tudi kroženje v tujini. Predlagamo, da vključite vsaj tri mesece **izbirnega** dela. V urnik kroženja že vštete tudi letni dopust. Določite delež, ki je med kroženji dopusten za redno delo na matičnem oddelku/pri mentorju (»mentorski dnevi«). Določite tudi mesto **simulacij** v silabusu in v urniku – tako konceptualno (ali oziroma v kakšni meri je to za vašo stroko potrebno) kot praktična priporočila, kaj in koliko. Določite tudi število in od katerega leta specializacije naprej je obvezno dežurati (ter kriterije za kolokvij pred začetkom dežurstva).

### **Ad 4) Organizacija/upravljanje s kakovostjo specializacije**

Določite, kateri parametri izvajanja specializacije in spremljanja kakovosti specializacije so za vašo stroko pomembni. Določite, kako se bodo upoštevali izsledki eValvacije s strani specializantov. Predlagamo, da v predlogu specializacije določite, kako pogosto bo proces specializacije preverjen. Prav tako predlagamo, da določite čas redne posodobitve in revizije zahtevanih kompetenc.

### **Ad 5) Načrt preverjanja znanj in kompetenc (kolokviji, specialistični izpit)**

Določite, kako se znanje preverja v času kroženja in kako s specialističnim izpitom. Določite, kdaj v poteku in katere kolokvije mora specializant opraviti ter kakšen je njihov silabus (kompetence, ki jih mora na določenem kolokviju prikazati). Določite tudi konceptualni format teh kolokvijev – ali so ustni ali pisni, ali vsebujejo obvezni delež pravih odgovorov ali lahko služijo predvsem kot povratne informacije o napredovanju specializanta. Pri določitvah obveznih kolokvijev in zahtevah prepustnosti bodite realni – kolokviji, ki se ne bodo izvajali, so nepotrebni ali celo škodljivi!

Še posebej je potrebno določiti **kolokvij pred začetkom dežurstva** - v katerem časovnem razponu in kakšen je silabus tega kolokvija, kakšen je zahtevan nivo kompetenc. Opravljen kolokvij pred dežurstvom je namreč izkaz **in potrdilo** kompetenc, potrebnih za opravljanje dežurstva v vaši stroki!

Še posebej pomembno je določiti morebitna delovišča/ambulante, kjer bodo specializanti delali semi-samostojno, oziroma podpisovali izvide. Za vsaka takšna delovišča je potrebno predvideti potrditev kompetenc za to delovišče s strani glavnega mentorja specializanta.

Dodatno jasno določite obliko opravljanja specialističnega izpita. Odločite se lahko za enkratni sumativni tip izpita ali razdelitev izpita na več delov. Osnovni aspekti specialističnega izpita so določeni s [Pravilnikom o specializacijah](#) (stran 3377 – na dnu PDF).

Obenem določite status priznavanja evropskega izpita: popolnoma, delno ali v nobenem delu – glej določila priznanja v Pravilniku (42. člen).

#### **Ad 6) Načrt preverjanja mehkih veščin**

Določite, na kakšen način se bo spremljalo pridobivanje mehkih veščin – denimo 360° preverjanje. (Metoda je opisana na <https://content.sciendo.com/view/journals/sjph/51/4/article-p227.xml>). Na rednem letnem razgovoru uporabite metodo, opisano pri strukturiranih intervjujih za ocenjevanje profesionalizma, timskega dela in komunikacije.

#### **Ad 7) Obveznosti letnega razgovora**

Prosimo, da določite vsebino/poglavitne točke letnega razgovora, pomembnega za vašo stroko. Predlagamo sklope:

- Opravljeno delo v zadnjem letu? Osvojitvev zadanih učnih ciljev?
- Težave pri opravljanju specializacije?
- Ocena napredka/znanja in/ali podajanje povratnih informacij o strokovnem napredku?
- Mehke veščine?
- Načrti za naprej?
- Skupne zaveze za delo v prihodnjem letu?

Kot kritično pomembnega predlagajte tudi strukturo prvega sestanka/srečanja med glavnim mentorjem in specializantom. Poleg načrtov za delo in študij opredelite tudi **vloge**: mentor – njegove dolžnosti in pričakovanja, ter specializant – njegove dolžnosti in možnosti doseganja kompetenc.

#### **Ad 8) Akreditacijski kriteriji**

Prosimo, da predlagate akreditirane ustanove/oddelke, predvsem pa določite **akreditacijske pogoje** za posamezne segmente urnika kroženja – čemu vse mora oddelek zadostiti, da lahko zaprosi za akreditacijo za določen segment kroženja. Koliko posegov na letni ravni. Katero stopnjo zahtevnosti posegov/zdravljenja.

Ob oddaji nove vsebine specializacije obvezno predložite podpisano **namero** pooblaščenih ustanov o prihodnji akreditaciji.

### **Ad 9) Kriteriji za priznanje naziva na podlagi dela (ob predlogu nove specializacije)**

Podajte oceno, koliko **novih specialistov** te specializacije potrebujemo v Republiki Sloveniji. Podajte oceno, koliko zdravnikom se bo lahko specializacija priznala **na podlagi dela** (slednji bodo lahko glavni mentorji, če bodo izpolnjevali tudi pogoje za glavnega mentorja) oziroma ali je priznavanje specializacije na podlagi dela za vašo stroko smiselno.

### **Ad 10) Kriteriji vzdrževanja nivojev kompetentnosti (podaljšanje licence)**

Licenco se v skladu s trenutno zakonodajo podaljšuje vsakih 7 let. Trenutno so pogoji za podaljšanje naslednji: delo v stroki skupaj vsaj 20 % rednega delovnega časa in 75 kreditnih točk. Napišite, ali je za vašo stroko pomembno/potrebno določiti tudi **vsebinsko** tega obveznega deleža rednega delovnika in ali je potrebno opraviti določeno število posegov/operacij oziroma pogoji načina dela/delovnega okolja.

## **3. Priporočila za postopek izvedbe posodobitve specializacije**

Spodnja priporočila niso obvezujoča, ampak so le priporočila, kako začeti postopek posodobitve in kako nasloviti točke, ki sestavljajo strukturo kurikuluma.

- Predlagamo, da definirate **ožjo skupino**, ki bo sodelovala pri prenovi. Svetujemo, da je skupina mešana v več vidikih, predvsem po starosti, ter naj obvezno vsebuje tudi sedanje specializante in/ali mlade specialiste.
- Pred izdelavo predloga posodobitve toplo priporočamo, da izvedete **anketo** med kolegi. V njej lahko z zaprtimi/numeričnimi vprašanji ocenite, kakšno je zadovoljstvo z vsebino in načinom izvajanja specializacije. V nasprotnem lahko z odprtimi vprašanji ugotovite, kaj kolegi vidijo kot izzive, ki jih je treba najprej nasloviti in spremeniti. Svetujemo, da anketa vsebuje vprašanja o (našteti predlogi):
  - Trajanju specializacije: krajšanje? Podaljšanje? Združitev z drugimi strokami? Skupno deblo? Potreba po sub-/usmerjeni specializaciji?
  - Prenova silabusa: kateri posegi/znanja trenutno manjkajo? Kateri so postali obsoletni in bi jih lahko ukinili oz. skrajšali/zmanjšali število?
  - Katera kroženja/urnik bi veljalo spremeniti? Skrajšati? Podaljšati? Poenotenje s skupnim deblom sorodnih strok? Predlagamo, da med specializanti/mlajšimi specialisti opravite anketo o kakovosti kroženj. Zgledujete se lahko po »eValvaciji«, ki bo od jeseni 2019 obvezna za vse specializante.
  - Kako se v vaši stroki najbolje spremlja napredek specializanta? Kolokviji? Povratne informacije po posegih/operacijah? Praktični preizkusi znanja?
  - Kako specializanti ocenjujejo potek, izvedbo in vrednost specialističnega izpita danes – vrednost, izvedbo in dodano vrednost kolokvijev?
  - Kako kolegi vidijo kriterije za podelitev akreditacij?

**Ob oddaji predloga nove vsebine specializacije je treba kot ločen dokument (kot priloga vsebine) priložiti tudi sistematični seznam/plan posegov (s številom posameznih posegov) in veččin, preizkusov znanja in tečajev, zaradi potreb E-lista zdravnika specializanta, katerega morajo specializanti, v skladu s Pravilnikom, obvezno izpolnjevati.**